

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

Фінансова стійкість підприємства, її оцінка та шляхи забезпечення

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконав:

студент 4 курсу групи 472

денної форми навчання

спеціальності 072 «Фінанси,

банківська справа та страхування»

Іващук Ярослав Михайлович _____

Керівник:

доцент кафедри фінансів і кредиту

Марусяк Наталія Леонідівна _____

До захисту допущено на засіданні кафедри

протокол № _____ від _____ травня 2025 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту

_____ проф. Нікіфоров П.О.

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні основи фінансової стійкості підприємства	
1.1. Сутність фінансової стійкості підприємства	6
1.2. Підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства	11
1.3. Особливості впливу основних факторів на фінансову стійкість підприємства	17
Розділ 2. Оцінка фінансової стійкості ТДВ «Чернівецький хімічний завод»	
2.1. Фінансово-економічна характеристика товариства	22
2.2. Аналіз фінансової стійкості ТДВ «Чернівецький хімічний завод»	29
2.3. Оцінка впливу фінансової результативності на фінансову стійкість товариства	32
Розділ 3. Шляхи забезпечення фінансової стійкості ТДВ «Чернівецький хімічний завод»	
3.1. Напрями зміцнення фінансової стійкості підприємства за допомогою інструментів фінансового менеджменту	37
3.2. Формування ресурсного забезпечення зміцнення потенціалу фінансової стійкості ТДВ «Чернівецький хімічний завод»	43
Висновки	49
Список використаних джерел	54
Додатки	

ВСТУП

У сучасних умовах економічної невизначеності, зростаючої конкуренції та постійних змін ринкового середовища, забезпечення фінансової стійкості підприємства набуває особливого значення. Фінансова стійкість є ключовим чинником, що визначає здатність підприємства не лише виживати в умовах криз, а й активно розвиватися, залучати інвестиції та підтримувати свою конкурентоспроможність. Зважаючи на глобальні економічні кризи, валютні коливання, інфляційні процеси та інші зовнішні впливи, питання об'єктивної оцінки фінансової стійкості та розробки ефективних шляхів її забезпечення є надзвичайно актуальними.

Дослідження даної тематики дозволяє створити сучасну методологію аналізу фінансового стану підприємства, що включає як традиційні, так і інноваційні підходи до оцінки фінансових показників. Вивчення методів, які дозволяють визначити слабкі місця у фінансовій структурі підприємства, сприяє своєчасному виявленню ризиків банкрутства та формуванню заходів щодо їх мінімізації. Це особливо важливо в умовах стрімких змін на ринку, де швидкість прийняття управлінських рішень може стати визначальним фактором успішного подолання кризових ситуацій.

Крім того, актуальність теми обумовлена необхідністю адаптації підприємств до зовнішніх викликів, таких як військові дії, цифровізація, інноваційні технології та зміни у державній політиці. Розробка нових підходів до оцінки фінансової стійкості дозволить підприємствам оптимізувати свої внутрішні процеси, вдосконалити систему фінансового планування та підвищити ефективність використання ресурсів. Це, в свою чергу, сприятиме зниженню витрат, підвищенню рентабельності та стійкості бізнесу в довгостроковій перспективі.

Проблематика фінансової стійкості підприємства активно розглядається у працях сучасних вітчизняних та зарубіжних економістів. Сучасні дослідники приділяють значну увагу як оцінці фінансової стійкості,

так і пошуку ефективних шляхів її забезпечення. Зокрема, серед вітчизняних вчених вагомий внесок у розробку методик оцінки фінансової стійкості внесли такі автори, як С. І. Коваль, І. П. Сидоренко, М. О. Черниш, О. Г. Литвиненко та інші. Їхні дослідження охоплюють різні аспекти аналізу фінансового стану підприємств, що дозволяє глибше зрозуміти причини виникнення ризиків та розробити стратегії для їх мінімізації.

Попри значний прогрес у дослідженні забезпечення фінансової стійкості, досі не існує загальновизнаного визначення, яке б комплексно описувало функції та особливості цього процесу, встановлювало чіткі індикатори оцінки, а також включало ефективні стратегічні механізми для зниження вразливості підприємств до зовнішніх та внутрішніх чинників дестабілізації.

Метою дослідження є розвиток теоретико-методичних засад та обґрунтування напрямків забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Досягнення поставленої мети зумовило вирішення наступних **завдань**:

- вивчення сутності фінансової стійкості підприємства;
- дослідження підходів до оцінки фінансової стійкості підприємства;
- розгляд особливостей впливу основних факторів на фінансову стійкість підприємства;
- оцінку фінансової стійкості ТДВ «Чернівецькій хімічний завод»;
- визначення шляхів забезпечення фінансової стійкості ТДВ «Чернівецькій хімічний завод».

Об’єктом дослідження є фінансова стійкість товариства ТДВ «Чернівецькій хімічний завод».

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади фінансової стійкості підприємств, методи її оцінки та шляхи її забезпечення в сучасних нестабільних умовах господарювання.

Основою **методології** даної бакалаврської роботи є застосування діалектичного методу пізнання реальності та системного підходу до аналізу теоретико-методичних аспектів управління фінансовою стійкістю

підприємства, що базується на фундаментальних положеннях економічної та фінансової науки.

Для досягнення поставленої мети використано комплекс методів дослідження, серед яких – метод групування, аналіз відносних величин, індексний та порівняльний підходи, економіко-статистичний метод, а також побудова аналітичних таблиць і графічне представлення даних.

Методологічну основу дослідження складають наукові праці сучасних українських та зарубіжних економістів з питань оцінки та забезпечення фінансової стійкості підприємства. До цього також було залучено законодавчі та нормативні акти, статистичні дані та фінансову звітність підприємства.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота першого бакалаврського рівня вищої освіти складається із вступу, трьох розділів, висновків. Результати дослідження викладені на 53 сторінках, список використаних джерел становить 52 найменувань. Робота включає 11 таблиць, 7 рисунків та 3 додатка.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність фінансової стійкості підприємства

Фінансова стійкість підприємства є однією з ключових характеристик його фінансового стану, яка формується в процесі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Вирішення сучасних економічних проблем і стабілізація економічного розвитку країни можливі лише через довгострокову стабілізацію фінансового стану всіх підприємницьких структур, що забезпечує їх стійкий і стабільний розвиток. Якщо підприємство здатне підтримувати безперервну виробничу діяльність, зберігати інвестиційну привабливість, фінансувати подальший інноваційно-технологічний розвиток і отримувати стабільний прибуток, воно вважається фінансово стійким.

Фінансова стійкість як об'єкт комплексного дослідження зазвичай ґрунтується на природі економічної системи підприємства. З метою оптимального управління, оцінки та аналізу фінансової стійкості слід лише представити найбільш точне та вичерпне її поняття, так як у сучасній економічній літературі присутня безліч різноманітних визначень і підходів до визначення фінансової стійкості.

До цього часу немає єдиного підходу до трактування поняття «фінансова стійкість підприємства». Досить багато науковців у своїх працях ототожнюють або споріднюють такі поняття як «фінансовий стан», «фінансова рівновага», «фінансова стабільність» та «фінансова стійкість» [31, с. 218–223]. Розглянемо визначення кожного з наведених категорій.

Обущак Т. А. характеризує «фінансовий стан підприємства як сутнісну характеристику діяльності підприємств у певний період, що визначає реальну та потенційну можливість підприємства забезпечувати достатній рівень

фінансування фінансово-господарської діяльності та здатність ефективно здійснювати цю діяльність у майбутньому» [30, с. 92].

Салига К. С. зазначає, що «фінансовий стан підприємства є комплексним поняттям, яке є результатом взаємодії усіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських чинників і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [36, с. 215].

Ураховуючи з одного боку, формування, з іншого, використання ресурсів, – Бланк І. О. розглядає «фінансовий стан підприємства як рівень збалансованості окремих елементів активів і пасивів підприємства та ефективністю їх використання» [6, с. 476].

Фінансовий стан, як показник економічної діяльності підприємства, відображає його ділову активність та надійність, здатність формувати позитивні кінцеві фінансові результати діяльності підприємства.

Коваленко Л. О. «враховуючи особливості діяльності підприємства як господарюючого суб'єкта ринкових відносин, визначає фінансовий стан як характеристику його конкурентоспроможності, ефективність використання фінансових ресурсів і активів, виконання зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання» [14, с. 411].

Щодо такого поняття фінансова рівновага як Терещенко О.О. зазначає, «що воно передбачає ситуацію коли грошові надходження підприємства дорівнюють або перевищують потребу в капіталі для вчасного виконання поточних платіжних зобов'язань» [39, с. 277].

На думку Білик М. Д., Павловської О. В., Притуляк Н. М. та Невмержицької Н. Ю. «фінансова рівновага ототожнюються із відповідністю обсягів формування та споживання власних фінансових ресурсів» [47, с. 228].

Мошенський С. З. та Олійник О. В. вже розглядаючи безпосередньо «сутність фінансової стійкості, «визначають основною передумовою її

дотримання це забезпечення фінансової рівноваги між власним і позиковим капіталом»[27, с. 82].

Багато авторів розглядають, таких, як Філімоненко О. С., Цал-Цалко Ю. С. розглядають фінансову стабільність підприємства через рівень платоспроможності, тобто в основі фінансової стабільності підприємства є такий склад активів та пасивів, за якого можливе погашення усіх зобов'язань[42, с. 304; 49, с. 315].

У монографії Василенка А. В. фінансова стійкість визначається як здатність системи підтримувати свою ефективність для досягнення запланованих результатів в умовах змінюваного економічного середовища [8, с. 39].

У статті Ареф'євої О. В. та Городянської Д. М. присвяченій фінансовій стійкості, вона розглядається як комплекс складників. Зокрема, «як сукупності взаємозумовлених та взаємопов'язаних складників, які за будь-яких умов забезпечують здатність до ведення діяльності підприємств, запас ресурсів (ресурсного потенціалу) та збалансований процес функціонування» [2, с. 83–90].

Бурда А. І. стверджує, що «фінансова стійкість є системним явищем, яке виступає індикатором відхилень від потенційно можливого конкурентного стану на певному етапі життєдіяльності підприємства» [7, с. 141].

Також, необхідно враховувати інші позиції вчених щодо визначення сутності фінансової стійкості. За характеристикою Журавльової О. Є., «сутність фінансової стійкості полягає у оптимальній структурі капіталу, що забезпечується переважаючою часткою власного капіталу в загальному обсязі авансованого капіталу, що, в свою чергу, дає змогу підприємству підтримувати фінансову незалежність від зовнішніх кредиторів та забезпечити безперервний господарсько-виробничий процес» [12, с. 523].

У монографії Плиса В. Й. та Приймак І. І. під фінансовою стійкістю суб'єкта господарювання розуміється його «спроможність функціонувати

впродовж тривалого періоду, отримуючи достатній для відтворення потенціалу, виплати дивідендів і стабільного розвитку прибутку, забезпечуючи при цьому економічно обґрунтоване співвідношення джерел фінансування та активів і збалансоване надходження й виплату грошових коштів попри вплив внутрішніх та зовнішніх чинників» [33, с. 98].

Ловінська І. Г. вказує, що фінансова стійкість підприємства передбачає такий стан його рахунків, який забезпечує постійну платоспроможність [20, с. 252]. Але таке визначення фінансової стійкості є обмеженим в оцінці ефективності діяльності підприємства.

Відповідно до визначення Островської О. А. фінансова стійкість підприємства це «здатність підприємства функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів у мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі, яка гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику» [32, с. 182].

Професор Костирко Л. А. наголошує на значенні фінансової стійкості як інтегральної характеристики здатності підприємства «як системи трансформувати фінансові ресурси з максимальною економічною вигодою і мінімальним ризиком» [16, с. 122].

Колектив авторів, Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М. та Невмержицька Н. Ю., стоять на позиції, фінансова стійкість підприємства це «такий стан його фінансових ресурсів, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення» [5, с. 323].

У навчальному посібнику Крамаренко Г. О. зазначено, що «фінансова стійкість – це такий економічний стан підприємства, за якого платоспроможність зберігає тенденцію до стійкості, а співвідношення власного та позикового капіталу перебуває у межах, що забезпечують платоспроможність» [18, с. 90].

Отже, однією з ключових характеристик фінансового стану підприємства є стабільність його фінансово-господарської діяльності в

довгостроковій перспективі, що безпосередньо залежить від загальної фінансової структури підприємства, рівня його залежності від кредиторів та інвесторів. Таким чином, фінансова стійкість визначається співвідношенням власного та позикового капіталу.

Мамонтова Н. А. дає таке комплексне визначення фінансової стійкості, що це «такий стан підприємства, за якого забезпечуються стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції» [21, с. 16].

У монографії Поддєрьогіна А. М., Наумової Л. Ю. фінансова стійкість підприємства визначається як такий його стан, «що дає змогу за рахунок власних і позикових коштів забезпечити поточну виробничу діяльність та інвестиційно-інноваційний розвиток підприємства, зберігаючи темпи приросту власного капіталу, платоспроможність та кредитоспроможність» [34, с. 14].

Відповідно до наведених тлумачень, поняття «фінансовий стан», «фінансова рівновага» та «фінансова стійкість» виступають як окремі, незалежні показники діяльності підприємства. Таким чином, фінансову стійкість слід розглядати як комплексне поняття, що відображає не лише стабільність фінансового стану, але й ефективне формування та використання капіталу, забезпечення фінансової незалежності, платоспроможності, прибутковості та рентабельності, а також розвиток фінансово-господарської діяльності як у поточному, так і в майбутніх періодах. Іншими словами, поняття фінансової стійкості має значно ширший зміст, ніж традиційні категорії, такі як «кредитоспроможність», «рентабельність» чи «платоспроможність», оскільки воно включає всебічну оцінку фінансових результатів і стану підприємства.

1.2. Підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства

Дослідження фінансової стійкості підприємства дає змогу оцінити його капітал та визначити здатність протистояти негативним зовнішнім чинникам. У сучасних наукових джерелах представлено різні підходи до оцінки рівня фінансової стійкості підприємства. Зокрема виділяють агрегатний, балансовий, коефіцієнтний, маржинальний, бальний, матричний, інтегральний, факторний.

Агрегатний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємства базується на аналізі абсолютних показників, які дозволяють визначити ефективність управління джерелами фінансування запасів. Ці показники відображають рівень забезпеченості запасів і витрат відповідними фінансовими ресурсами.

Абсолютні показники фінансової стійкості відображають рівень покриття запасів і витрат підприємства відповідними джерелами фінансування. Їх розрахунок здійснюється шляхом послідовного співвідношення обсягу запасів (З) із власним оборотним капіталом підприємства (ВОК), сумою власного оборотного капіталу та довгострокових зобов'язань (ВОК+ДЗ), сумою власного оборотного капіталу, довгострокових зобов'язань та короткострокових кредитів підприємства (ВОК+ДЗ+КК)

Абсолютний рівень фінансової стійкості характерний у випадку коли власний оборотний капітал підприємства покривають запаси. За таких умов підприємство не потребує зовнішнього фінансування. Водночас подібна ситуація може свідчити не лише про його стійкий фінансовий стан, а й про небажання, невміння або обмежені можливості керівництва щодо залучення зовнішніх джерел фінансування для підтримки основної діяльності.

При достатньому рівні фінансової стійкості, що забезпечує платоспроможність підприємства, виконується умова: $Z < \text{ВОК} + \text{ДЗ}$. Це свідчить про те, що власного оборотного капіталу недостатньо для повного

покриття запасів. Однак із залученням довгострокових зобов'язань підприємство здатне забезпечити необхідний рівень фінансування запасів.

За нестійкого рівня фінансової стійкості: $Z < \text{ВОК} + \text{ДЗ} + \text{КК}$. Таке співвідношення свідчить про ситуацію, коли власного оборотного капіталу та довгострокових зобов'язань недостатньо для покриття запасів підприємства. Проте сукупних джерел формування оборотного капіталу, зокрема власного капіталу, довгострокових зобов'язань і короткострокових банківських кредитів, вистачає для їх фінансування. Це вказує на наявність порушень платоспроможності, однак підприємство має потенціал для відновлення фінансової рівноваги. Це може бути досягнуто шляхом скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів та ефективнішого управління фінансовими ресурсами.

Кризовий фінансовий стан виникає тоді, коли $Z > \text{ВОК} + \text{ДЗ} + \text{КК}$. Таке співвідношення вказує на ситуацію, коли власного оборотного капіталу, довгострокових зобов'язань і короткострокових банківських кредитів недостатньо для покриття запасів підприємства. Це означає його повну залежність від позикових джерел фінансування. Такий кризовий фінансовий стан свідчить про високий ризик банкрутства, оскільки підприємство не здатне своєчасно виконувати свої зобов'язання. Це може спричинити серйозні фінансові труднощі як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

Коефіцієнтний метод оцінки фінансової стійкості є одним із найпоширеніших у практичній аналітичній діяльності підприємств. Його популярність зумовлена наявністю чітких алгоритмів розрахунку відносних показників, доступністю інформаційної бази у фінансовій звітності підприємства, а також визначеними критеріями для інтерпретації результатів. Крім того, цей підхід легко піддається автоматизації, що значно спрощує процес моніторингу фінансової стійкості підприємства та забезпечує оперативне виявлення змін у його фінансовому стані.

В економічній літературі представлено широкий набір показників для оцінки фінансової стійкості підприємства. Кожне підприємство самостійно обирає ті з них, які найбільш відповідають його потребам та актуальним умовам діяльності. Основними показниками фінансової стійкості підприємства є коефіцієнти фінансової незалежності, залежності, фінансового ризику, фінансової стабільності тощо.

Маржинальний підхід до оцінки фінансової стійкості дозволяє визначити резерв фінансової стійкості підприємства, що відображає ступінь захищеності його основної діяльності на конкретний момент. «Запас фінансової стійкості характеризує маржинальний дохід, поріг рентабельності, зону безпеки, а також показники операційного, фінансового та операційно-фінансового левериджу» [3].

Бальний метод оцінки фінансової стійкості базується на аналізі відносних показників та їх оцінюванні за спеціальною шкалою. Для цього визначаються фактичні значення ключових фінансових коефіцієнтів, які співвідносяться з інтервальною шкалою оцінки. Кожному показнику залежно від його величини присвоюється відповідна кількість балів. Підсумовуючи ці бали, можна отримати інтегральне значення фінансової стійкості підприємства, що дозволяє оцінити його фінансовий стан комплексно та об'єктивно. «Інтегральний підхід до оцінки фінансового стану підприємства базується на основі використання інтегрального показника, який враховує абсолютні значення обраних показників» [40].

Для узагальненої оцінки фінансової стійкості або загального фінансового стану підприємства використовується «інтегральний показник, який визначається за наступною формулою: $I = \sum_{i=1}^n (W_i * P_i)$, (1.1)

де: n – кількість фінансових показників, обраних для оцінки фінансової стійкості; P_i – стандартизоване значення фінансового показника; W_i – вага (значущість) фінансового коефіцієнта» [40].

«Процес стандартизації обраних показників передбачає приведення їх до єдиного масштабу шляхом ділення фактичного значення показника на його стандартне значення: $Pi = \frac{Xi}{Ai}$, (1.2)

де: Xi – фактичне значення фінансового показника; Ai – стандартне значення фінансового показника» [40].

Методика оцінки фінансового стану та фінансової стійкості підприємства та розрахунок інтегральної оцінки передбачає реалізацію декількох етапів, «а саме:

- визначення основних напрямів оцінки;
- вибір основних фінансових коефіцієнтів за кожним з аналітичних напрямів;
- розрахунок для кожного з коефіцієнтів нормативного значення;
- визначення вагомості окремих коефіцієнтів; – формування узагальнюючих показників;
- розробку інтегральної оцінки фінансового стану підприємства» [19].

«Широке застосування цих моделей обумовлене такими перевагами:

- вони мають невелику кількість значущих показників, що забезпечують точність результатів за низької трудомісткості їх використання;
- моделі забезпечують загальне оцінювання та дають можливість порівнювати різні об'єкти;
- інформація для проведення розрахунків доступна, оскільки відображається в основних формах фінансової звітності;
- існує можливість не тільки оцінити фінансовий стан, але й спрогнозувати ймовірність настання банкрутства, оцінити зони ризику, в яких перебуває підприємство» [5].

Факторний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємства передбачає використання методів факторного аналізу, зокрема методів елімінування, таких як ланцюгові підстановки, абсолютні та відносні різниці тощо.

Суть цього підходу полягає у побудові послідовності показників, що дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства та визначити рівень його фінансової стійкості. Факторні моделі дають змогу комплексно аналізувати різні аспекти діяльності підприємства та оцінювати їх вплив на фінансову стабільність.

Такі моделі можуть застосовуватися як для аналізу статичних, так і динамічних показників. Якщо оцінюються показники на певну дату (наприклад, на початок або кінець звітного періоду), аналіз носить статичний характер. Натомість, при порівнянні показників за різні періоди (наприклад, між початком і кінцем звітного періоду) дослідження набуває динамічного характеру, що дозволяє простежити зміни у фінансовій стійкості підприємства та виявити основні фактори впливу.

Балансовий підхід до оцінки фінансової стійкості підприємства ґрунтується на використанні балансової моделі, яка дозволяє визначити рівень забезпеченості запасів та основних засобів фінансовими ресурсами. У практиці вітчизняних підприємств цей підхід часто поєднується з матричним аналізом, що передбачає складання матричних балансів, оцінку структури активів, їхньої якості та достатності джерел фінансування.

Матричний підхід є одним із найефективніших інструментів оцінки фінансової стійкості. Він базується на матричній моделі, яка відображає результати фінансової діяльності підприємства, дає можливість оцінити ефективність використання ресурсів та визначити, якою ціною досягнуто фінансових результатів.

Матрична модель має форму прямокутної таблиці, що дозволяє наочно поєднати різні, але взаємопов'язані економічні показники. Її основою є баланс підприємства: у горизонтальних рядках відображаються статті активу (тобто ресурси підприємства), а у вертикальних – статті пасиву (джерела їх формування). Такий підхід забезпечує комплексний аналіз фінансової стійкості підприємства, дозволяючи оперативно визначати можливі ризики та оцінювати загальний фінансовий стан.

Розмірність матриці бухгалтерського балансу може відповідати кількості статей активу та пасиву, проте для зручності аналізу часто використовується скорочена форма балансу, що дозволяє зосередити увагу на ключових фінансових аспектах. У структурі матричного балансу виділяють чотири квадранти: по горизонталі розташовуються складові активів підприємства, які поділяються на немобільні (необоротні) та мобільні (оборотні) активи, а по вертикалі – джерела фінансування, що включають власні фінансові ресурси (капітал і резерви) та залучені кошти (довгострокові та короткострокові зобов'язання).

Оскільки баланс підприємства відображає активи та пасиви станом на конкретну дату, для аналізу змін у їх складі доцільно складати такі аналітичні матриці: матричний баланс на початок року, матричний баланс на кінець року, матричний баланс різниць (що відображає зміни за рік) і баланс грошових надходжень та витрат. Перші два баланси мають статичний характер, оскільки фіксують дані на певну дату, тоді як баланс різниць є динамічним, адже демонструє зміни у фінансовому стані підприємства. Баланс грошових потоків допомагає поєднати бухгалтерський баланс із фінансовими результатами діяльності, оцінити рівень ліквідності, наявність коштів та їх рух протягом аналізованого періоду.

Використання матричних балансів значно розширює інформаційну базу для подальшого фінансового аналізу, зокрема оцінки фінансової стійкості підприємства. Застосування матричного підходу дозволяє узгодити статті активу (майна підприємства) та пасиву (джерел фінансування), визначити структуру та якість активів, оцінити достатність фінансових ресурсів для їх покриття. Крім того, такий підхід дає змогу розрахувати ключові показники та коефіцієнти, необхідні для аналізу платоспроможності та ефективності використання ресурсів. Він також сприяє об'єктивній оцінці фінансового стану підприємства, виявленню причин його змін за певний період та прогнозуванню можливих ризиків, зокрема ймовірності наближення до межі неплатоспроможності чи банкрутства.

У процесі аналізу фінансової стійкості підприємство може обирати окремі підходи або комбінувати їх залежно від поставлених цілей, завдань та програми дослідження.

У фінансовій діяльності підприємство може застосовувати різні методи аналізу фінансової стійкості, кожен з яких акцентує увагу на певних аспектах цього показника. Поєднання кількох методичних підходів сприяє комплексному дослідженню фінансової стійкості, що дозволяє отримати більш точну та всебічну оцінку ситуації.

Результати такого аналізу надають керівництву підприємства необхідну інформацію для прийняття ефективних фінансових рішень, спрямованих на покращення фінансового стану та підвищення ефективності діяльності.

1.3. Особливості впливу основних факторів на фінансову стійкість підприємства

Фінансова стійкість підприємства – це характеристика, що визначає його здатність виживати та розвиватися у складних економічних умовах, адаптуватися до змін ринкового середовища та ефективно управляти своїми ресурсами. З огляду на сучасну економічну динаміку, яка характеризується високою невизначеністю, глобальними кризами та постійними змінами у законодавстві, аналіз факторів, що впливають на фінансову стійкість, набуває особливої актуальності. Розуміння того, які зовнішні та внутрішні чинники мають найбільший вплив на фінансовий стан підприємства, дозволяє своєчасно виявляти потенційні ризики, розробляти ефективні стратегії управління та забезпечувати довгострокову стабільність бізнесу.

Зовнішні чинники – це елементи середовища, на які підприємство не може впливати безпосередньо, але які суттєво визначають його фінансову стійкість. До них відносять економічну та політичну стабільність, валютні

коливання, рівень інфляції, стан ринкової конкуренції та доступність фінансових ресурсів.

Економічна стабільність країни безпосередньо впливає на можливості підприємства отримувати прибуток та залучати інвестиції. При зростанні інфляції або економічній кризі втрата купівельної спроможності населення може знизити попит на продукцію, що, у свою чергу, негативно впливає на фінансові показники підприємства. Валютні коливання створюють додаткові ризики, адже нестабільний обмінний курс може призвести до непередбачених витрат при імпорті сировини або експорті готової продукції.

Політична невизначеність також є важливим фактором, який може впливати на фінансову стійкість. Зміни у законодавстві, податковій політиці, регуляторних актах можуть кардинально змінити умови ведення бізнесу, змусити підприємство переглядати свої стратегії та адаптуватися до нових вимог ринку. Конкурентне середовище вимагає постійного вдосконалення технологій, підвищення якості продукції та оптимізації витрат, що створює додаткове фінансове навантаження. Нарешті, доступність фінансових ресурсів, зокрема кредитних ліній та інвестиційних фондів, безпосередньо впливає на можливість підприємства розвиватися та впроваджувати інновації.

На відміну від зовнішніх, внутрішні чинники є елементами, які підприємство може контролювати та оптимізувати. До них відносяться ефективність управління, організаційна структура, оптимізація витрат, рівень ліквідності, якість фінансового планування та використання ресурсів.

Одним із ключових аспектів внутрішньої політики є управління фінансами. Ефективна система фінансового планування дозволяє передбачати можливі ризики, розподіляти фінансові потоки та забезпечувати необхідний рівень ліквідності. Оптимізація витрат, зокрема шляхом впровадження сучасних технологій та автоматизації виробничих процесів, сприяє зменшенню собівартості продукції та підвищенню прибутковості.

Інший важливий чинник – це структура активів та пасивів підприємства. Раціональний розподіл ресурсів, правильне використання власного капіталу та оптимальна структура боргового фінансування дозволяють знизити фінансові ризики та забезпечити стійкість навіть у періоди економічних коливань. Крім того, внутрішні інновації, удосконалення виробничих процесів та підвищення кваліфікації персоналу сприяють зміцненню позицій підприємства на ринку та створюють додаткову конкурентну перевагу.

Найбільш цікавою є взаємодія зовнішніх та внутрішніх факторів, оскільки вона визначає реальний фінансовий стан підприємства. Незважаючи на те, що зовнішні умови можуть бути несприятливими, ефективне управління внутрішніми процесами може компенсувати негативний вплив зовнішнього середовища. Наприклад, підприємство, яке швидко адаптується до змін ринкових умов, впроваджує сучасні технології та оптимізує виробничі процеси, має більше шансів зберегти свою фінансову стійкість навіть у період економічної кризи.

З іншого боку, слабе внутрішнє управління може посилити негативний вплив зовнішніх факторів. Невміння ефективно розподіляти ресурси, недосконала система фінансового контролю чи неправильна стратегія розвитку можуть призвести до того, що підприємство стане вразливим до зовнішніх шоків, таких як різкі коливання валютного курсу або несподівані зміни у законодавстві. Таким чином, ключовим завданням є побудова системи, яка інтегрує як зовнішній аналіз, так і внутрішній аудит, забезпечуючи комплексний підхід до управління фінансовою стійкістю.

Для того щоб ефективно управляти фінансовою стійкістю, підприємствам необхідно застосовувати як класичні, так і сучасні методи фінансового аналізу. Використання інструментів, таких як коефіцієнтний аналіз, балансовий підхід, факторний аналіз та матричні моделі, дозволяє оцінити як статичний, так і динамічний стан фінансової стабільності.

Управління ризиками має стати одним із пріоритетних напрямків забезпечення фінансової стійкості. Підприємству слід розробити стратегію, яка передбачає своєчасне виявлення потенційних загроз, розрахунок можливих втрат та впровадження заходів для їх мінімізації. Це може включати диверсифікацію джерел фінансування, оптимізацію структури активів та пасивів, впровадження систем раннього попередження про можливі фінансові проблеми.

Особливу увагу слід приділити підвищенню ефективності управління фінансовими ресурсами через вдосконалення внутрішніх процесів. Забезпечення високої ліквідності, оптимізація оборотних коштів та ефективне використання власного капіталу допомагають створити фінансову подушку безпеки, що є надзвичайно важливим в умовах економічної невизначеності.

Також варто враховувати роль зовнішніх консультантів та аудиторських компаній, які можуть надати об'єктивну оцінку фінансової ситуації підприємства, запропонувати рекомендації з удосконалення управлінських процесів та допомогти впровадити інноваційні технології управління.

Таким чином, фінансова стійкість підприємства визначається як зовнішніми, так і внутрішніми факторами, які взаємодіють між собою і формують загальний фінансовий стан бізнесу. Зовнішні чинники, такі як економічна і політична стабільність, валютні коливання, рівень інфляції та конкурентне середовище, створюють зовнішні рамки, у яких функціонує підприємство. Водночас внутрішні фактори – ефективність управління, структура активів, оптимізація витрат та інноваційний потенціал – визначають, як підприємство адаптується до зовнішніх викликів і зберігає свою фінансову стабільність.

Комплексний підхід до аналізу цих факторів дозволяє підприємствам не лише своєчасно виявляти потенційні ризики, а й розробляти стратегії для їх мінімізації. Використання сучасних методів фінансового аналізу та

управління ризиками сприяє створенню системи, що забезпечує довгострокову стійкість, підвищення конкурентоспроможності та стабільність в умовах постійних змін ринкового середовища.

Отже, для досягнення фінансової стійкості підприємству необхідно інтегрувати зовнішній аналіз з внутрішніми управлінськими процесами, що дозволить не лише ефективно реагувати на негативні зовнішні впливи, але й активно використовувати можливості для розвитку та зростання. Систематичний моніторинг ключових показників, аналіз фінансових ризиків та впровадження сучасних управлінських технологій є запорукою успішної адаптації підприємства до сучасних економічних викликів і умов посткризового відновлення.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ

ТДВ «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ХІМІЧНИЙ ЗАВОД»

2.1. Фінансово-економічна характеристика товариства

Хімічний завод у місті Чернівці було засновано у 1924 році. У 1994 році підприємство набуло організаційно-правової форми Акціонерного Товариства Закритого Типу. Після приватизації завод розпочав співпрацю з європейськими партнерами, що сприяло його подальшому розвитку. Завдяки цьому підприємство налагодило виробництво близько 2024 відтінків високоякісних фарб і емалей, а також 65 різновидів кольорів і відтінків тонуючих лаків. Останній етап трансформації заводу відбувся у 2010 році, коли він змінив свою організаційно-правову форму з ЗАТ на товариство з додатковою відповідальністю.

Статутний капітал ТДВ «Чернівецький хімічний завод» становить 1474 тис. грн. Протягом розвитку підприємства його капітал демонструє тенденцію до зростання. Протягом тривалого часу збільшення капіталу відбувалося за рахунок внутрішніх джерел, зокрема нерозподіленого прибутку. Окрім цього, завод активно використовує позикові кошти, зокрема банківські кредити, кредиторську заборгованість за товари, роботи та послуги, а також поточні зобов'язання, що представлено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Капітал ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2022 – 2024 рр.

Показники	На кінець звітного періоду, тис. грн.			Відхилення за			
				2023-2022 рр.		2024-2023 рр.	
	2022 р.	2023 р.	2024 р.	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Власний капітал	65733	61777	64774	-3956	-6,02	2997	4,85
Позиковий капітал	5882	9657	7458	3775	64,18	-2199	-22,77
Всього	71615	71434	71932	-181	-0,25	498	0,70

У 2023 році обсяг капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» зменшився на 181 тис. грн (0,25%), тоді як у 2024 році спостерігалось незначне зростання на 498 тис. грн (0,7%). Скорочення капіталу у 2023 році було зумовлене зменшенням власного капіталу підприємства, який знизився на 3956 тис. грн (6,02%). Водночас позиковий капітал за цей період значно збільшився – на 3775 тис. грн (64,18%). У 2024 році ситуація змінилася: власний капітал підприємства зріс на 2997 тис. грн (4,85%), тоді як обсяг позикового капіталу, навпаки, зменшився на 2199 тис. грн (22,77%).

Структура джерел сформованого капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2022 – 2024 рр. відображена на рис. 2.1.

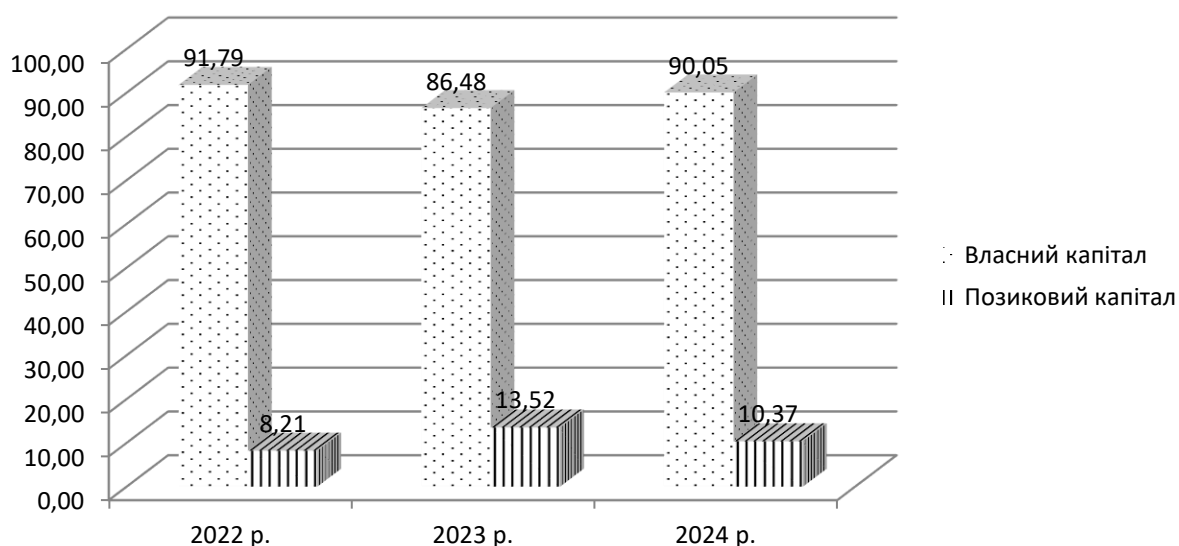

Рис. 2.1. Структура капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2022 – 2024 рр. , %

Впродовж 2022-2024 рр. структура джерел формування капіталу характеризується певними змінами. На кінець 2022 р. власний капітал складав 91,79 %, у 2023 р. його питома вага зменшилася до 86,48%, у 2024 р. зросла до 90,05%.

Питома вага позикового капіталу хімічного заводу з 8,21%, що була у 2022 р. зросла за 2023 р. до 13,552%, у 2024 р. вже дорівнювала 10,37%. За три роки позиковий капітал товариства зріс на 26,79 %. Загальна вартість капіталу за 2022-2024 р. майже не змінилася, зросла лише на 0,44%.

Розглянемо детальніше формування капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2022 – 2024 роки.

Таблиця. 2.2.

Динаміка джерел формування капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2022 – 2024 рр.

Показники	На кінець звітного року, тис. грн.			Відхилення за			
				2023-2022 рр.		2024-2023 рр.	
	2022 р.	2023 р.	2024 р.	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Власний капітал, в тому числі: рік	65733	61777	64774	-3956	-6,02	2997	4,85
Статутний (Зареєстрований) капітал	1474,0	1474,0	1474	0	0	0	0
Резервний капітал	485,0	485,0	485	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток рік	63774	59818	62815	-3956	-6,20	2997,0	5,01
Позиковий капітал, в тому числі	5882	9657	7158	3775	64,18	-2499	-25,88
Короткострокові кредити банків	1000	1200	0	200	20	-1200	-100
Поточна кредиторська заборгованість за товари	961	2062	134	1101	114,57	-1928	-93,50
Інша поточна заборгованість	3921	6395	7024	2474	63,10	629	9,84

Власний капітал хімічного заводу у 2023 р. зменшувався. Це зумовлено внаслідок зменшення величини нерозподіленого прибутку з 63774 тис. грн. до 59818 тис. грн. Величина зареєстрованого та резервного капіталу впродовж 2022-2024 рр. не змінювалася та дорівнювала 1474 тис. грн. та 485 тис. грн. відповідно. У 2024 р. власний капітал зріс за рахунок зростання нерозподіленого прибутку на 2997 тис. грн.

У той же час, позиковий капітал має протилежну тенденцію. У 2022 р. підприємство мало зобов'язання за короткостроковим банківським кредитом у сумі 1000 тис. грн. У 2023 р. – у сумі 1200 тис. грн. У 2022 р. поточна кредиторська заборгованість товариства за товари роботи послуги становила

961 тис. грн., у 2023 р. зросла до 2062 тис. грн., у 2024 р. зменшилася до 134 тис. грн. Також впродовж 2022-2024 років має місце зростання іншої поточної заборгованості, найбільша частка якої припадає за розрахунками за виданими авансами та інші поточні зобов'язання. Також є з оплати праці, з бюджетом, зі страхування і з учасниками. У складі поточних зобов'язань ТДВ є поточні забезпечення, розмір яких постійно змінюється.

Структура джерел формування капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2022-2024 рр. представлена на рис. 2.2

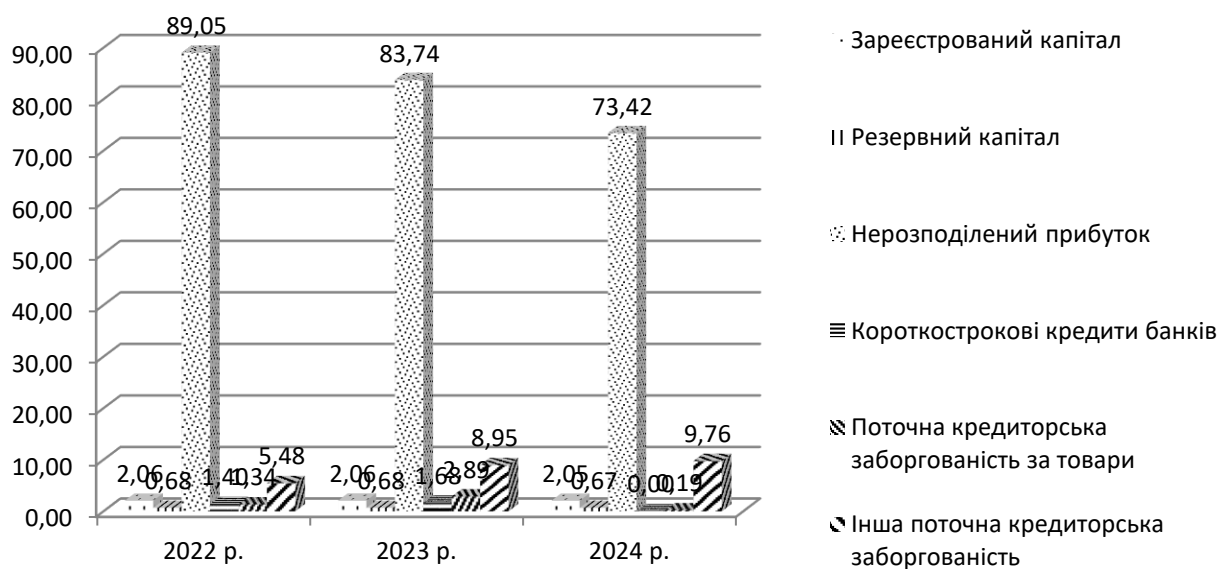

Рис. 2.2. Структура джерел формування капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2022 – 2024 рр., %

У період 2022–2024 років основну частку в структурі джерел формування капіталу займав нерозподілений прибуток, частка якого становила 89,05% у 2022 році, 83,74% у 2023 році та 73,42% у 2024 році.

За три роки частка іншої поточної заборгованості зросла з 5,48% до 9,76%. Водночас частка поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги демонструвала тенденцію до зменшення: якщо у 2022 році вона становила 1,34%, то у 2024 році скоротилася до 0,19%.

Активи товариства з додатковою відповідальністю, які відображені у фінансовій звітності у формі «Баланс», складаються з необоротних та

оборотних активів. Детальний аналіз їх складу за 2022–2024 роки представлений у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2022 – 2024 рр.

Активи	На кінець звітного року, тис. грн.			Відхилення у			
				2023-2022 рр		2024-2023 рр.	
	2022 р.	2023 р.	2024 р.	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Необоротні активи	12689	13068	12452	379	2,99	-616	-4,71
Оборотні активи	58926	58366	59480	-560	-0,95	1114	1,91
Всього	71615	71434	71932	-181	-0,25	498	0,70

Розмір необоротних активів у 2022 році становив 12 689 тис. грн., у 2023 році їх обсяг збільшився до 13 068 тис. грн., а у 2024 році, навпаки, зменшився до 12 452 тис. грн.

Основну частку необоротних активів підприємства складають основні засоби. Їхній стан відображено на рис. 2.3. Коефіцієнт зносу у 2022–2024 роках залишався на рівні 0,62 у 2022 та 2023 роках, а у 2024 році зріс до 0,65. Це свідчить про те, що станом на кінець 2024 року знос основних засобів підприємства досяг 65%.

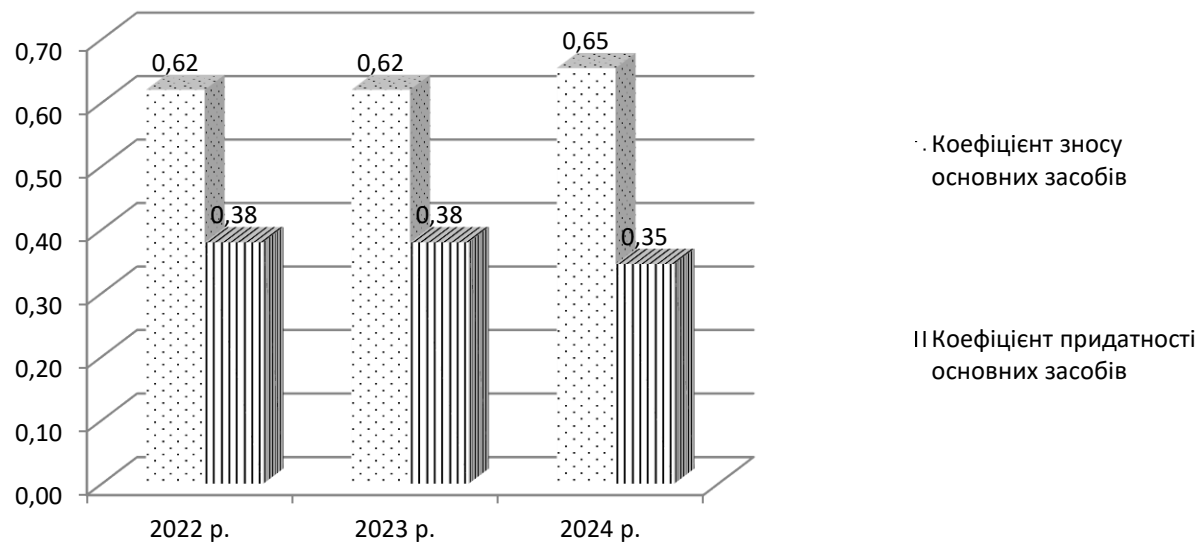

Рис. 2.3. Динаміка коефіцієнтів зносу та придатності основних засобів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2022 – 2024 роках.

Основну частку активів підприємства становлять оборотні активи. У 2023 році їх обсяг зменшився на 0,95%, а у 2024 році, навпаки, зріс на 1,91%.

Детальніший аналіз структури та динаміки оборотних активів хімічного заводу наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Динаміка формування оборотних активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2022 – 2024 рр.

Показники	На кінець звітного року, тис. грн.			Відхилення у			
				2023-2022 рр.		2022-2021 рр.	
	2022 р.	2023 р.	2024 р.	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Запаси	24389	28727	24812	4338	17,79	-3915	-13,63
Дебіторська заборгованість за товари	1134	6114	3548	4980	439,15	-2566	-41,97
Дебіторська заборгованість за розрахунками	2423	1451	3679	-972	-40,12	2228	153,55
Грошові кошти	30207	21499	26914	-8708	-28,83	5415	25,19
Інші оборотні активи	947	575	403	-372	-39,28	-172	-29,91
Всього	58926	58366	59480	-560	-0,95	1114	1,91

У складі оборотних активів суб'єкта господарювання є запаси, дебіторська заборгованість дебіторська заборгованість, інші оборотні активи та грошові кошти. Запаси (а саме виробничі запаси, запаси готової продукції, товари) у 2022 р. дорівнювали 24389 тис. грн., у 2023 р. збільшилися до 28727 тис. грн., у 2024 р. зменшилися до 24812 тис. грн. Дебіторська заборгованість за товари у 2022 р. становила 1134 тис. грн., у 2023 р. зросла до 6114 тис. грн. і у 2024 р. зменшилася до 3548 тис. грн. Величина дебіторської заборгованості за розрахунками у 2023 р. із 2423 тис. грн. зменшилася до 1451 тис. грн., у 2024 р. зросла до 3679 тис. грн. Залишок грошових коштів у 2022 р. був значним і дорівнював 30207 тис. грн., у 2023 році зменшився до 21499 тис. грн. і у 2024 році він дорівнював 26914 тис. грн.

Структуру оборотних активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2022 – 2024 рр. можна побачити на рис. 2.4.

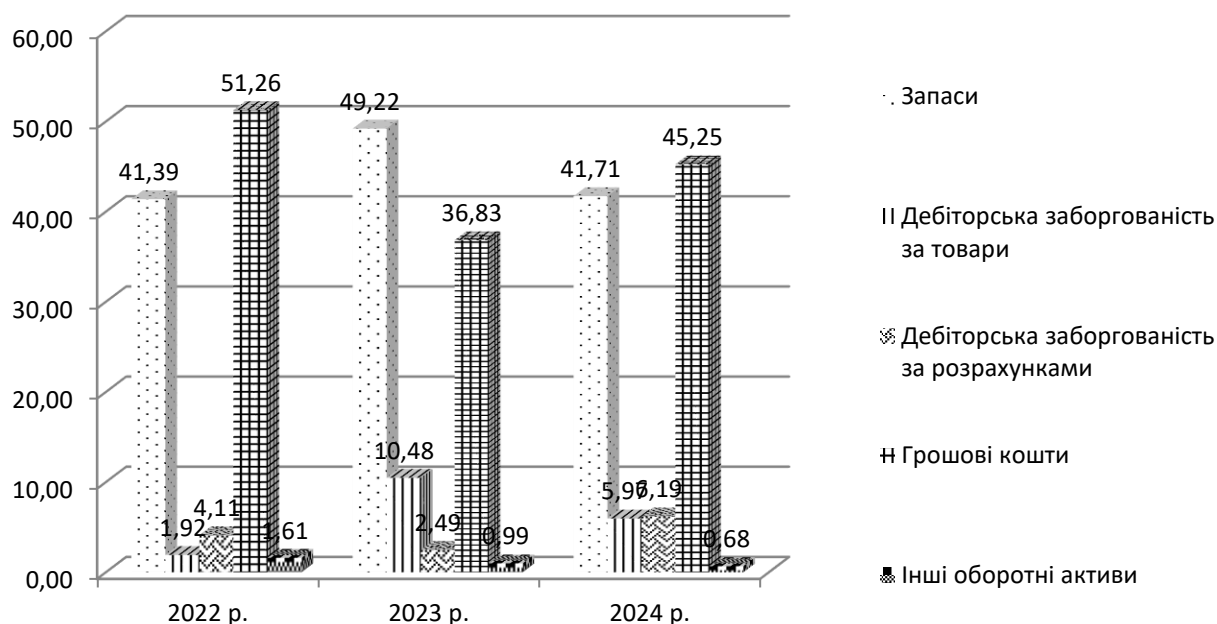

Рис. 2.4. Структура оборотних активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2022 – 2024 рр., %

У 2022 році найбільша питома вага належить грошовим коштам – 51,26%, водночас запасам належить 41,39%, частка дебіторської заборгованості за товари дорівнювала 1,92%, дебіторської заборгованості за розрахунками 4,11% від загального розміру оборотних активів. У 2023 році структура оборотних активів не значно змінилася: частка запасів збільшилася до 49,22%, дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги зросла до 10,48%, дебіторської заборгованості за розрахунками зменшилася до 2,49%, питома вага грошових коштів зменшилася до 36,83%. У 2024 році структура оборотних активів виглядала таким чином: 41,71% займали запаси, 5,97% - дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги, 6,19% дебіторська заборгованість за розрахунками та грошові кошти сягають розміру 45,25%.

2.2. Аналіз фінансової стійкості ТДВ «Чернівецький хімічний завод»

Аналіз фінансової стійкості підприємства здійснюється у двох основних напрямках. Перший передбачає обчислення абсолютних показників та визначення типу фінансової стійкості компанії. Другий базується на оцінці відносних показників, які певною мірою відображають рівень фінансової стійкості підприємства. Основні етапи визначення типу фінансової стійкості товариства з обмеженою відповідальністю наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Оцінювання типу фінансової стійкості
ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2022 - 2024 рр., тис. грн.

№	Фінансові показники	На кінець 2022р.	На кінець 2023р.	На кінець 2024р.	Відхилення (+,-)	
					2023 до 2022 рр.	2024 до 2023 рр.
1	Оборотний капітал	58926	58366	59480	-560	1114
2	Поточні зобов'язання	5882	9657	7158	3775	-2499
3	Власний оборотний капітал (р. 1 - р. 2)	53044	48709	52322	-4335	3613
4	Запаси	24389	28727	24812	4338	-3915
5	Надлишок (+) або нестача (-) власного оборотного капіталу	28655	19982	27510	-8673	7528
6	Короткострокові кредити банків	1000	1200	0	200	-1200
7	Основні джерела формування запасів	54044	49909	52322	-4135	2413
8	Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел формування запасів	29655	21182	27510	-8473	6328
	Тип фінансової стійкості підприємства	Абсолютно стійкий фінансовий стан	Абсолютно стійкий фінансовий стан	Абсолютно стійкий фінансовий стан		

ТДВ «Чернівецький хімічний завод» надає перевагу використанню власного капіталу. Тому при значному обсягу запасів фінансова стійкість

підприємства залишається незмінною та є абсолютною. Розрахункові дані, представлені в таблиці, свідчать про достатній рівень власного оборотного капіталу, який повністю покриває формування запасів, незважаючи на певні коливання показників. Таким чином, упродовж 2022–2024 років фінансова стійкість підприємства залишається на абсолютному рівні.

Другий підхід до оцінки фінансової стійкості підприємства базується на аналізі відносних показників, що, зокрема, відображають структуру джерел капіталу. Детальні дані наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Коефіцієнти фінансової стійкості
ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2022 - 2024 рр.

№	Відносні показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+,-)	
					2023 до 2022 рр.	2024 до 2023 рр.
1	Коефіцієнт автономії (незалежності)	0,92	0,86	0,90	-0,05	0,04
2	Коефіцієнт фінансової залежності	1,09	1,16	1,11	0,07	-0,05
3	Коефіцієнт фінансової стабільності	11,18	6,40	8,69	-4,78	2,29
4	Коефіцієнт фінансового ризику	0,09	0,16	0,12	0,07	-0,04
5	Коефіцієнт мобільності	4,64	4,47	4,78	-0,18	0,31
6	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,81	0,79	0,81	-0,02	0,02
7	Коефіцієнт забезпечення власним оборотним капіталом запасів	2,17	1,70	2,11	-0,48	0,41

Оскільки у структурі джерел фінансування ТДВ «Чернівецький хімічний завод» переважає власний капітал, розраховані показники свідчать про високий рівень фінансової стійкості підприємства. Зокрема, коефіцієнт автономії протягом 2022–2024 років коливається в межах 0,86–0,92.

Мінімальне значення цього показника у 2023 році (0,86) все ще є досить високим.

Коефіцієнт фінансової залежності має низькі значення: 1,09 у 2022 році, 1,16 у 2023 році та 1,11 у 2024 році. Коефіцієнт фінансової стабільності знижується з 11,18 у 2022 році до 6,4 у 2023 році, а у 2024 році збільшується до 8,69. Водночас рівень фінансового ризику залишається відносно низьким: 0,09 у 2022 році, 0,16 у 2023 році та 0,12 у 2024 році.

Коефіцієнт мобільності активів підприємства становить трохи більше 4, що зумовлено значною часткою оборотних активів у структурі балансу. Коефіцієнт маневреності власного капіталу залишається на високому рівні – у межах 0,79–0,81.

Коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом є достатньо високим, хоча у 2023 році він зменшився до 1,7, а у 2024 році зріс до 2,11.

Комплексна оцінка фінансової стійкості неможлива без аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства. Для цього розглянемо динаміку коефіцієнтів ліквідності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2022–2024 роки (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7

Коефіцієнти ліквідності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2022–2024 рр.

Показники	Нормативне значення	На кінець року,			Відхилення (+,-) 2023-2022 рр.	Відхилення (+,-) 2024-2023 рр.
		2022	2023	2024		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2- 0,35	5,14	2,23	3,61	-2,91	1,38
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1-1,5	5,74	3,01	4,58	-2,73	1,57
Коефіцієнт загального покриття	2-2,5	10,02	6,04	7,98	3,97	1,93

Коефіцієнт абсолютної ліквідності відображає здатність підприємства негайно погасити свої поточні зобов'язання. Оптимальним вважається його значення в межах 0,2–0,35. Проте у ТДВ «Чернівецький хімічний завод» цей показник є значно вищим: у 2022 році він становив 5,14, у 2023 році знизився до 2,23, а у 2024 році зріс до 3,61. Це свідчить про високу миттєву платоспроможність підприємства.

Коефіцієнт швидкої ліквідності також має високі значення: 5,74 у 2022 році, 3,01 у 2023 році та 4,58 у 2024 році. Коефіцієнт покриття, що характеризує загальну платоспроможність підприємства, у 2022 році дорівнював 10,02, у 2023 році зменшився до 6,04, а у 2024 році склав 7,98, що значно перевищує нормативні значення.

Розраховані показники свідчать про високу платоспроможність хімічного заводу як у поточний момент, так і в майбутньому, за умови ефективного продажу продукції та своєчасних розрахунків за дебіторською заборгованістю. Однак спостерігається тенденція до поступового зниження ліквідності протягом досліджуваного періоду.

У ТДВ «Чернівецький хімічний завод» сформована ефективна структура активів і пасивів, що забезпечує високий рівень фінансової стійкості. Така модель ведення господарської діяльності, що склалася протягом тривалого часу, можлива лише за умови стабільного доходу від реалізації продукції та досягнення прибутковості.

2.3. Оцінка впливу фінансової результативності на фінансову стійкість хімічного заводу

Фінансова стійкість підприємства значною мірою залежить від ефективності його діяльності, оскільки отриманий прибуток є основним джерелом збільшення власного капіталу. Прибутковість, у свою чергу,

визначається співвідношенням доходів і витрат. Розглянемо динаміку формування чистого прибутку підприємства у 2022–2024 роках (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8

Фінансові результати

ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2022-2024 рр., тис. грн.

Показники	2022 р.	2023 р.	2023 р.	Відхилення 2023-2022 рр. (+,-)		Відхилення 2024 -2023 рр. (+,-)	
				тис. грн.	%	тис. грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції	71279	72879	82045	1600	2,24	9166	12,58
Собівартість реалізованої продукції	44084	55978	54898	11894	26,98	-1080	-1,93
Валовий прибуток	27195	16901	27147	-10294	-37,85	10246	60,62
Інші операційні доходи	16288	5926	8051	-10362	-63,62	2125	35,86
Адміністративні витрати	11800	14354	15312	2554	21,64	958	6,67
Витрати на збут	3711	4415	5814	704	18,97	1399	31,69
Інші операційні витрати	9683	3644	6171	-6039	-62,37	2527	69,35
Прибуток від операційної діяльності	18289	414	7901	-17875	-97,74	7487	1808,45
Інші доходи	69	2	3	-67	-97,10	1	50,0
Фінансові витрати	53	67	75	14	26,42	8	11,94
Інші витрати	55	2	0	-53	-96,36	-2	-100,0
Прибуток до оподаткування	18250	347	7829	-17903	-98,10	7482	2156,2
Чистий прибуток	14963	215	6342	-14748	-98,56	6127	2849,77

Зокрема, чистий дохід від реалізації продукції у 2023 році зріс на 2,24%, а у 2024 році його зростання склало 12,58%. Водночас динаміка собівартості реалізованої продукції відрізняється від змін чистого доходу: у 2023 році вона збільшилася на 26,98%, а у 2024 році – навпаки, зменшилася на 1,93%. Валовий прибуток підприємства у 2023 році скоротився на 37,85%, однак у 2024 році зріс на 60,62%.

Щороку товариство отримує інші операційні доходи, проте у 2023 році вони зменшилися на 63,62%, а у 2024 році – ще на 69,35%. Адміністративні витрати демонструють тенденцію до зростання: у 2023 році їхній рівень

підвищився на 21,64%, а у 2024 році – ще на 6,67%. Витрати на збут також мали тенденцію до збільшення, зокрема, у 2023 році вони зросли на 18,97%, а у 2024 році – на 31,69%. Інші операційні витрати у 2023 році скоротилися на 62,37%, проте у 2024 році зросли на 69,35%.

Внаслідок зазначених змін у доходах і витратах прибуток від операційної діяльності у 2023 році скоротився на 97,74%, проте у 2024 році відбулося стрімке зростання – на 1808,45%. Інші доходи та витрати товариства мали незначний обсяг. Фінансові витрати підприємства у 2023 році зросли до 67 тис. грн., а у 2024 році – до 75 тис. грн.

Отже, у 2023 році чистий прибуток товариства скоротився на 98,56%. Водночас у 2024 році спостерігається протилежна тенденція – його зростання на 2849,77%.

Динаміку основних показників фінансової результативності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» відображено на рисунку 2.5.

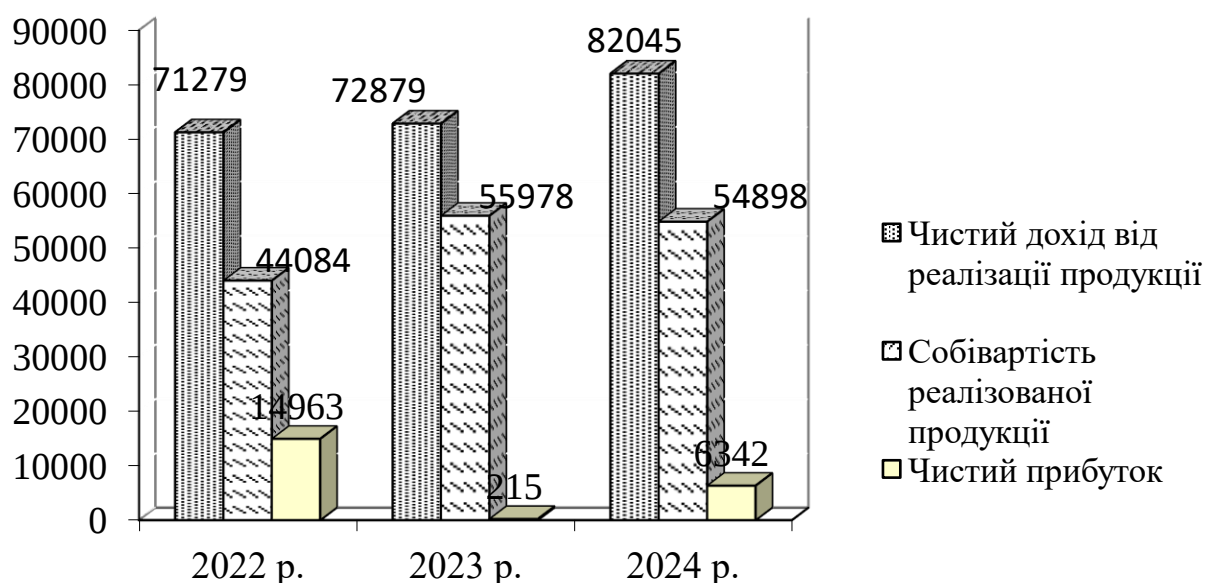

Рис. 2.5. Динаміка основних показників фінансових результатів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2022-2024 рр., тис. грн.

Чистий прибуток товариства формується під впливом доходів і витрат, тобто є результатом взаємодії низки чинників. У 2023 році ефективність діяльності підприємства досягла найнижчого рівня.

На рисунку 2.6 представлено динаміку відносних показників, зокрема рентабельності капіталу та рентабельності реалізації продукції ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2022–2024 роках.

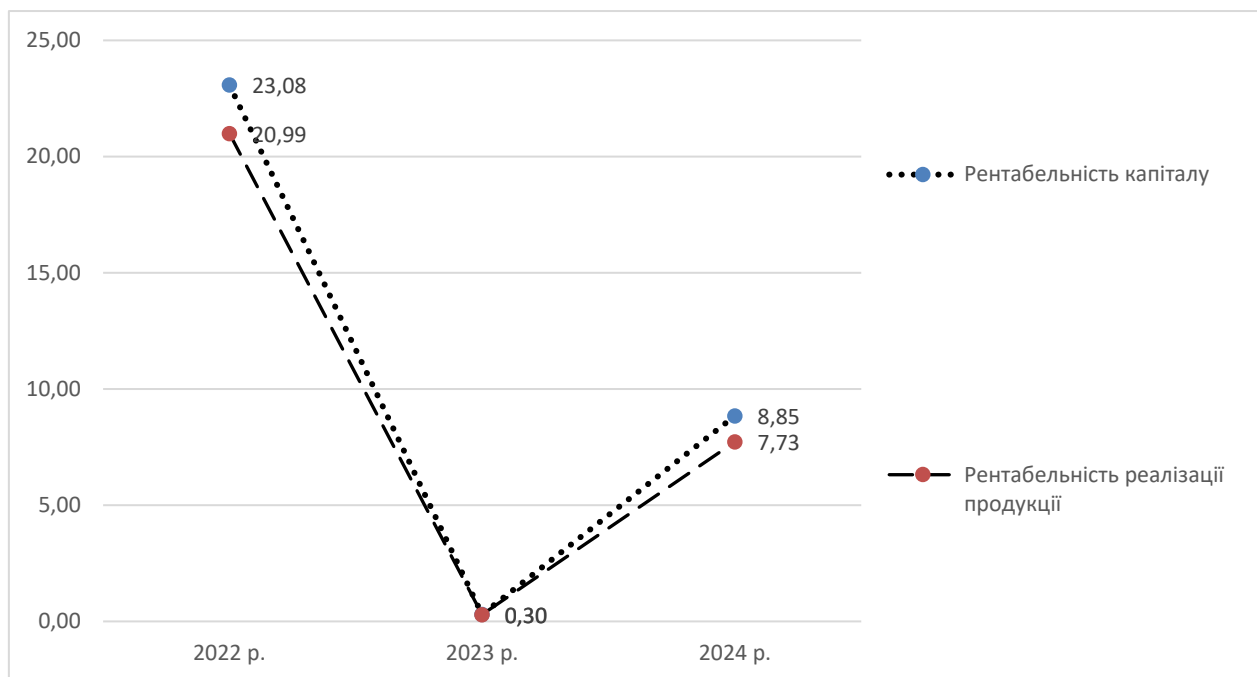

Рис. 2.6. Динаміка показників рентабельності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2022–2024 рр., %

Значення рентабельності протягом аналізованого періоду змінюється відповідно до коливань обсягу чистого прибутку. Зокрема, у 2023 році ці показники значно знизилися, досягнувши найменших значень, тоді як у 2024 році спостерігалось їх зростання, що свідчить про покращення ситуації.

Таким чином, у 2022 році рівень рентабельності підприємства був досить високим: рентабельність капіталу становила 20,99%, а рентабельність реалізації продукції – 23,08%. У 2023 році ці показники різко знизилися до 0,3%. У 2024 році спостерігалось часткове відновлення: рентабельність капіталу досягла 8,85%, а рентабельність реалізації продукції – 7,73%.

Варто також проаналізувати вплив ділової активності на прибутковість та фінансову стійкість ТДВ «Чернівецький хімічний завод» (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9

Аналіз ділової активності підприємства ТДВ «Чернівецький хімічний завод»
за 2022-2024 рр.

Найменування показників	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+,-) 2023 до 2022 рр.	Відхилення (+,-) 2023 до 2022 рр.
Коефіцієнт оборотності капіталу	1,10	1,02	1,14	-0,08	0,13
Тривалість обороту капіталу, дні	331,99	358,22	318,90	26,23	-39,31
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,35	1,24	1,39	-0,11	0,15
Тривалість обороту оборотних активів, дні	270,68	293,72	262,14	23,04	-31,58
Капіталовіддача основного капіталу	5,95	5,66	6,43	-0,29	0,77

У ТДВ «Чернівецький хімічний завод» рівень ділової активності майже не змінюється. Так, коефіцієнт оборотності капіталу у 2022 р. дорівнював 1,1, у 2023 р. – 1,02, у 2024 р. – 1,14. Це означає, що у 2022 р. тривалість одного обороту капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» становила 331,99 днів, а у 2023 р. 358,22 дні, у 2024 р. – 318,9 дні. У той же час, коефіцієнт оборотності оборотних активів має таку ж тенденцію: у 2022 р. становив 1,35 обороти, у 2023 р. – 1,24 обороти, у 2024 р. – 1,38 обороти. Відповідно тривалість одного обороту оборотного капіталу зросла у 2023 р. на 23,04 дні, у 2024 р. зменшилася на 31,58 дні. Капіталовіддача основного капіталу у 2023 р. зменшилася на 0,29, у 2024 р. зросла на 0,77. Отже найбільша тривалість обороту капіталу та оборотного капіталу була у 2023 р., коли прибутковість підприємства була найнижчою.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

ТДВ «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ХІМІЧНИЙ ЗАВОД»

3.1. Напрями зміцнення фінансової стійкості підприємства за допомогою інструментів фінансового менеджменту

У сучасних економічних умовах суб'єкти господарювання самостійно планують та реалізують фінансово-економічну діяльність, приділяючи особливу увагу забезпеченню та прогнозуванню економічного зростання. Це неможливо без оцінки ключових характеристик, зокрема платоспроможності та фінансової стійкості. Фінансова стійкість є однією з основних передумов успішної та стабільної діяльності підприємства в ринковому середовищі. Фінансово стійке та платоспроможне підприємство має значні переваги у порівнянні з конкурентами, зокрема у доступі до кредитних ресурсів, залученні інвестицій, виборі надійних постачальників та наймі висококваліфікованих фахівців. Чим вищий рівень фінансової стійкості, тим менша залежність підприємства від ринкових коливань і нижчий ризик банкрутства. Враховуючи, що однією з основних проблем ефективного функціонування підприємств є недостатній рівень фінансової стійкості, питання її підвищення залишається надзвичайно актуальним. Як стверджують науковці «виступаючи дієвим інструментом фінансового контролінгу, без якого неможливо налагодити ефективне антикризове фінансове управління фірмою, система завчасного попередження й реагування на погіршення фінансового стану суб'єкта підприємництва є специфічною інформаційною системою, покликаною своєчасно виявляти кризову ситуацію, що напряму або опосередковано загрожує його подальшому нормальному функціонуванню й навіть існуванню, та оперативно сигналізувати про це менеджерському персоналу підприємства»[44, с. 99]. Кризові явища становлять загрозу для фінансової

стійкості підприємств, проте їх виникнення є закономірним у межах циклічного розвитку економіки. Тому важливо своєчасно виявляти економічні кризи, що впливають на фінансову стійкість підприємства, та оперативно вживати заходів для їх подолання. Сукупність таких заходів формує систему управління фінансовою стійкістю. У кризових умовах ефективне планування допомагає уникнути значних помилок у прогнозуванні ринкової динаміки, а також у визначенні поведінки конкурентів і партнерів як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Основні цілі фінансового менеджменту у контексті забезпечення фінансової стійкості підприємств наведені в таблиці 3.1. Представлений у таблиці 3.1 можливий вплив цілей фінансового менеджменту має умовний характер, оскільки він визначається обраною стратегією управління фінансами підприємства (консервативною, раціональною або агресивною). Від цієї стратегії залежить формування системи цілей фінансового менеджменту. Управління фінансовою стійкістю – це комплекс циклічних дій, спрямованих на виявлення чинників, що впливають на фінансову стабільність підприємства, а також на пошук і реалізацію оптимальних фінансових рішень. Стратегічне управління фінансовою стійкістю має враховувати не лише цілі фінансового менеджменту та обрану фінансову політику, а й поточний тип фінансової стійкості підприємства. Стабільний фінансовий стан надає підприємству можливість активно розвиватися, поєднуючи операції з різним рівнем фінансового ризику, що сприяє впровадженню інновацій, модернізації та технічному оновленню. За умов фінансової стабільності доцільно зосередитися на підвищенні рентабельності продажів, обережному інвестуванні у ризикові проєкти та їх ранжуванні за терміновістю реалізації. Якщо ж підприємство перебуває в нестійкому фінансовому стані, його інвестиційна діяльність має бути орієнтована на менш ризикові операції з найкоротшим періодом окупності.

Таблиця 3.1

Ранжування цілей фінансового менеджменту за ступенем впливу на
фінансову стійкість підприємства

Вид цілей фінансового менеджменту	Цілі фінансового менеджменту	Можливий вплив на фінансову стійкість при досягненні цілі
Стратегічні	Лідерство на ринку	Негативний
	Зростання капіталу	Негативний
	Збільшення прибутковості: - підвищення рівня рентабельності продажів; - розширення масштабів виробництва та збуту продукції.	Позитивний Негативний
	Раціональне використання всіх категорій ресурсів: підвищення продуктивності виробничих процесів.	Позитивний
	Запобігання банкрутству: - підтримка стабільної діяльності підприємства; - встановлення оптимального балансу між власними та залученими ресурсами.	Позитивний Позитивний
Тактичні	Збалансоване управління грошовими потоками: - забезпечення достатнього рівня грошових надходжень; - прискорення обороту капіталу підприємства.	Позитивний Позитивний
	Оптимізація витрат шляхом зниження собівартості продукції.	Позитивний

Головною стратегічною метою фінансово нестійкого підприємства є зміцнення його фінансового стану через реструктуризацію заборгованості, відтермінування платежів та реалізацію непрофільних активів. Управління фінансовою стійкістю підприємства «залежить від типу фінансової політики, що застосовується на підприємстві, оскільки від неї залежить

допустимий рівень ризику і рентабельності, а також цільові показники фінансової стійкості» [48].

Застосовуючи консервативну фінансову політику, ТДВ «Чернівецький хімічний завод» надає перевагу власним джерелам фінансування при формуванні структури капіталу. Це призводить до обмеженого рівня рентабельності активів через відсутність ефекту фінансового важеля та високу вартість капіталу. Такий підхід мінімізує ризик втрати фінансової стійкості, однак недостатнє фінансування інвестиційної діяльності може негативно вплинути на конкурентоспроможність продукції. Для збереження фінансової стійкості у довгостроковій перспективі доцільно оптимізувати відпускні ціни шляхом зниження постійних витрат, а також посилювати заходи з просування продукції. Застосування помірної фінансової політики сприяє досягненню позитивного ефекту фінансового важеля, що забезпечує достатню фінансову стійкість підприємства та знижує середньозважену вартість капіталу. У межах такої політики отриманий прибуток спрямовується на реалізацію інвестиційних проєктів і формування резервних фондів. Цей підхід є оптимальним, оскільки дозволяє досягати цілей фінансового менеджменту при збалансованому рівні ризику втрати фінансової стійкості, а також створює фінансовий резерв для протидії можливим негативним зовнішнім впливам. Агресивна фінансова політика характеризується низьким рівнем фінансової стійкості підприємства, що робить його вразливим до негативного впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, які у критичних умовах можуть спричинити банкрутство.

Для ефективного управління фінансовою стійкістю доцільно проводити реструктуризацію заборгованості, оцінювати інвестиційні проєкти за рівнем їхньої пріоритетності та впроваджувати їх у відповідній послідовності. Вивільнені фінансові ресурси варто спрямовувати на збільшення власного капіталу підприємства, що сприятиме зміцненню його фінансової стабільності.

Серед основних заходів тактичного фінансового менеджменту, спрямованих на підтримку фінансової стійкості, можна виділити оптимізацію структури фінансування оборотних активів, визначення ключових принципів управління витратами (обґрунтованість, мінімізація, планування), що дає змогу розробити ефективні заходи для досягнення цільового рівня фінансової стійкості підприємства (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Інструменти тактичного управління для підтримки фінансової стійкості підприємства [26, 29]

Консервативна політика	Помірна політика	Агресивна політика
управління оборотними активами		
- формування оборотного капіталу за рахунок власних ресурсів у межах 50-70%; - фінансування 20-30% оборотних активів за допомогою довгострокових позикових коштів; - значні вкладення власного капіталу в забезпечення оборотних активів; - скорочення рівня дебіторської та кредиторської заборгованості; - максимізація обсягів грошових коштів підприємства.	- половина оборотних активів покривається власним та довгостроковим позиковим капіталом; - короткострокові позикові кошти використовуються для фінансування змінної частини оборотних засобів; - помірні витрати власного капіталу на забезпечення оборотних активів; - збалансоване зростання та оборотність дебіторської заборгованості, мінімізація прострочених платежів; - середній рівень грошових коштів у розпорядженні підприємства.	- лише 10-30% оборотних активів забезпечується власним та довгостроковим позиковим капіталом; - основна частка (70-90%) фінансується за рахунок короткострокових позикових коштів; - мінімальні витрати власного капіталу на покриття оборотних активів. - кредиторська заборгованість зростає швидше, ніж дебіторська; - найнижчий рівень грошових коштів у розпорядженні підприємства.
управління витратами – калькулювання собівартості продукції		
- оптимізація витрат завдяки отриманню знижок від постачальників при великих обсягах закупівель; - зменшення витрат на заробітну плату через підвищення кваліфікації працівників. - мінімізація простоїв обладнання та забезпечення безперервного виробничого процесу.	- закупівля сировини та матеріалів із врахуванням ризиків перебоїв у постачанні; - оновлення обладнання для зменшення залежності від трудових ресурсів; - виробництво продукції із залученням сторонніх спеціалістів.	- жорстке регулювання обсягів закупівлі сировини, відсутність складських запасів, ефективна логістична система; - оптимізація бізнес-процесів через реінжиніринг; - використання аутсорсингових послуг у виробничому процесі; - прискорена амортизація завдяки придбанню обладнання в лізинг.

Управління витратами підприємства здійснюється за такими напрямками: планування витрат відповідно до цільового рівня рентабельності та прибутковості (залежно від обраної фінансової стратегії); нормування витрат і розрахунок собівартості продукції для запобігання надлишковому накопиченню фінансових ресурсів; пошук шляхів оптимізації витрат, зокрема через використання альтернативних комплектуючих, зменшення виробничого браку, скорочення простоїв обладнання та впровадження енергоефективних технологій.

Управління оборотними активами підприємства передбачає контроль їх обігу, що включає три основні стадії: грошову, виробничу та товарну. Для підтримки безперервного виробничого процесу оборотний капітал має бути рівномірно розподілений на кожній із цих стадій. Мінімальна потреба в оборотних коштах покривається за рахунок власних ресурсів, обсяг яких має становити не менше 10% оборотних активів, тоді як рекомендований рівень – 50-70%. Додаткове фінансування оборотного капіталу здійснюється за рахунок позикових коштів, використання яких впливає на фінансові результати підприємства, оскільки супроводжується додатковими витратами.

Існують три основні підходи до фінансування активів: консервативний, помірний і агресивний.

Консервативний підхід передбачає фінансування постійної частини оборотних активів та приблизно половини їх змінної частини за рахунок власного та довгострокового позикового капіталу. Решта змінної частини покривається короткостроковими позиковими коштами. Такий підхід забезпечує високу фінансову стійкість підприємства завдяки мінімальному використанню короткострокових зобов'язань. Водночас він призводить до зростання витрат на фінансування оборотних активів, що, за інших рівних умов, може знижувати рентабельність власного капіталу.

Помірний (компромісний) підхід передбачає покриття постійної частини оборотних активів власним та довгостроковим позиковим капіталом, тоді як змінна частина фінансується виключно за рахунок короткострокових

позикових коштів. Такий підхід до фінансування оборотних активів забезпечує оптимальний баланс між фінансовою стійкістю підприємства та рентабельністю власного капіталу, наближеною до середньоринкового рівня прибутковості.

Агресивний підхід до фінансування оборотних активів передбачає покриття лише незначної частки їхньої постійної складової (не більше половини) за рахунок власного та довгострокового позикового капіталу. Водночас основне фінансування постійної та всієї змінної частини оборотних активів здійснюється за рахунок короткострокових позикових ресурсів. Така фінансова стратегія підвищує ризики втрати платоспроможності та фінансової стійкості, однак дозволяє підприємству функціонувати з мінімальним залученням власного капіталу, що, за інших рівних умов, сприяє максимізації його рентабельності.

Вибір конкретного підходу до фінансування відображається у значенні коефіцієнта чистих оборотних активів (чистого робочого капіталу): низьке значення вказує на агресивну політику, тоді як високий рівень (наближений до одиниці) свідчить про застосування консервативної стратегії. Таким чином, принципи фінансування оборотних активів визначають баланс між рівнем рентабельності власного капіталу та ризиком втрати фінансової стабільності й платоспроможності, а рівень чистого робочого капіталу слугує показником цього балансу.

3.2. Формування ресурсного забезпечення зміцнення потенціалу фінансової стійкості ТДВ «Чернівецький хімічний завод»

Ефективне функціонування та фінансова стійкість промислових підприємств в Україні залежать від їхньої здатності адаптуватися до змін зовнішнього середовища, гнучкості, мобільності та комплексного підходу до

використання наявного потенціалу. Важливими умовами є дотримання принципів самоокупності та самофінансування.

Управління фінансово-економічною стійкістю таких підприємств передбачає наявність необхідних ресурсів, зокрема матеріально-технічних, технологічних, інформаційних, цифрових технологій та ефективних комунікацій.

Оскільки формування ресурсного забезпечення фінансово-економічної стійкості є складним завданням, необхідний комплексний аналіз його складових. Це передбачає визначення ключових напрямів, за якими слід реалізовувати заходи щодо формування та ефективного використання потенціалу підприємств.

Формування ресурсного забезпечення фінансової стійкості комунального підприємства можна розглядати як систему, що складається з ключових компонентів фінансово-економічної стійкості та їх комплексного забезпечення всіма необхідними видами ресурсів. Це забезпечує ефективну діяльність підприємства та якісне задоволення потреб територіальної громади.

Основні напрями формування ресурсного забезпечення управління фінансовою стійкістю комунального підприємства зображені на рис. 3.1. Визначальним елементом, який становить матеріальну основу фінансово-господарської діяльності хімічного заводу, є блок основної операційної діяльності. Потенціал основної діяльності підприємства формується шляхом створення, залучення та ефективного використання основних засобів, зокрема обладнання, необхідного для виробничого процесу.

У сучасній економіці рівень фінансової стійкості підприємства слід оцінювати не лише за його здатністю своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, а й за такими похідними характеристиками, як матеріальний, кадровий, технічний і технологічний потенціал.

Виробництво лакофарбової продукції забезпечується завдяки скоординованій та ефективній роботі персоналу, тому ключовим фактором є

наявність кваліфікованих кадрових ресурсів. Не менш важливим аспектом є повне забезпечення підприємства всіма необхідними техніко-технологічними ресурсами, що гарантують безперебійний виробничий процес і збут продукції.

Рис. 3.1. Напрями формування ресурсного забезпечення управління потенціалом фінансово стійкості ТДВ «Чернівецький хімічний завод».

До основних техніко-технологічних ресурсів підприємства належать виробниче обладнання та транспортні засоби, необхідні для логістичного забезпечення. Важливою складовою сучасного технологічного оснащення є комп'ютерна техніка, яка використовується для організації робочих місць персоналу, що виконує адміністративні, облікові та сервісні функції.

Належне забезпечення та раціональне використання всіх видів ресурсів дає змогу оптимізувати фінансові витрати на їх залучення та підвищити економічну ефективність їх використання. Це, своєю чергою, сприяє зміцненню фінансово-економічної стійкості підприємства.

Блок економічної ефективності у процесі формування ресурсного забезпечення фінансової стійкості підприємства ґрунтується на необхідності вдосконалення управління матеріальними, фінансовими, кадровими та техніко-технологічними ресурсами. Впровадження відповідних заходів орієнтує підприємство на інтенсивний розвиток та забезпечення високої якості лакофарбової продукції.

Реалізація завдань цього напрямку вимагає дослідження та виявлення резервів для зміцнення фінансово-економічного потенціалу, а також впровадження інноваційних технологій і вдосконалення бізнес-процесів для підвищення ефективності операційної діяльності.

Ключовим показником фінансово-економічної ефективності традиційно виступає співвідношення чистого прибутку до загального доходу від реалізації продукції. Отже, зміцнення фінансової стійкості підприємства безпосередньо залежить від збільшення обсягів доходу та чистого прибутку. Для досягнення таких результатів необхідне впровадження сучасних методів управління та ефективне використання наявних ресурсів.

Планування та реалізація заходів, спрямованих на підвищення фінансово-економічної ефективності підприємства, неможливі без вдосконалення управлінських процесів на всіх рівнях. Це включає впровадження сучасних методів і інструментів управління, налагодження ефективної комунікації та взаємодії між структурними підрозділами.

Такий підхід сприяє уніфікації та стандартизації процесів, знижує ймовірність помилок, що виникають через суб'єктивні чинники, і дозволяє оптимізувати діяльність підприємства. Завдяки цьому мінімізується вплив людського фактора на ефективність, пришвидшується оборот капіталу, а також підвищується загальна продуктивність.

Крім того, оптимізація використання ресурсів сприяє їх раціональному розподілу, скороченню зайвих функцій і операцій, що, своєю чергою, забезпечує економію та ефективніше спрямування ресурсів на ключові напрями діяльності.

Ключовим напрямком ресурсного забезпечення управління потенціалом фінансової стійкості підприємства є блок управління фінансами. Фінансові ресурси є важливою складовою ресурсного забезпечення, і їх ефективне використання сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства, що, в свою чергу, є основною частиною його фінансової стійкості. Окрім того, раціональний розподіл фінансових ресурсів визначає структуру капіталу підприємства, що формує його фінансовий стан. Тому ефективне формування і використання фінансових ресурсів створює синергетичний ефект, що сприяє покращенню ефективності політики зростання фінансової стійкості підприємства. В достатньому обсязі власні фінансові ресурси, їх ефективне використання гарантують стабільний фінансовий стан, фінансову стійкість, платоспроможність і ліквідність підприємства.

У контексті стратегічних передумов важливим завданням є формування елемента ресурсного забезпечення управління потенціалом фінансової стійкості підприємства, а саме його інвестиційно-інноваційного забезпечення. Це, насамперед, включає наявність кваліфікованих кадрів, зокрема управлінського персоналу, фахівців з інформаційно-телекомунікаційних технологій і науково-технічних спеціалістів, які здатні генерувати інноваційні ідеї та впроваджувати нові технологічні рішення, включаючи новітні методи обслуговування зовнішнього освітлення.

Впровадження інноваційних змін та удосконалень залежить від можливості підприємства залучати інвестиційні ресурси з довгостроковим терміном окупності.

Іншим важливим завданням управління потенціалом фінансової стійкості в контексті стратегічного розвитку підприємства є аналіз можливостей стійкості ресурсного потенціалу та перспектив його використання з застосуванням сучасних методів планування та економічного прогнозування. В цьому контексті особливо важливим є використання інтелектуально-кадрових ресурсів підприємства, зокрема фахівців, які здатні провести необхідні дослідження, розробити стратегію і план реалізації стратегічного розвитку.

Реалізація стратегії зміцнення потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства полягає в реалізації інвестиційно-інноваційних проектів, модернізації обладнання, впровадженні нових продуктів, а також в застосуванні систем моніторингу та контролю.

Крім того, стратегічно важливим елементом при формуванні ресурсного забезпечення управління потенціалом фінансово-економічної стійкості хімічного заводу є блок інформаційно-комунікаційного забезпечення. Інформаційно-комунікаційні ресурси є основними інструментами для отримання та аналізу інформації, яка необхідна для забезпечення функціонування всіх систем підприємства. Важливим елементом для підтримки цього напрямку є програмні продукти, які забезпечують розвиток інформаційних комунікацій, спрощують розрахунково-касове обслуговування та сприяють ефективному плануванню операційної і стратегічної діяльності підприємства.

Запровадження сучасних цифрових продуктів і технологій має суттєвий вплив на всі інші аспекти ресурсного забезпечення підприємства та виступає перспективним шляхом у рамках політики зміцнення фінансової стійкості підприємства.

ВИСНОВКИ

Фінансова стійкість є однією з ключових характеристик фінансового стану підприємства, яка формується в процесі його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Це комплексна оцінка здатності підприємства підтримувати фінансову рівновагу, що визначається збалансованістю між необхідними фінансовими потребами та фактичним фінансово-ресурсним забезпеченням на всіх етапах та фазах життєвого циклу підприємства.

Для фінансового стану підприємства важливим є стабільність фінансово-господарської діяльності в довгостроковій перспективі, що безпосередньо залежить від загальної фінансової структури підприємства, рівня його залежності від кредиторів та інвесторів. Таким чином, фінансова стійкість визначається співвідношенням власного та позикового капіталу.

У сучасних наукових джерелах представлено різні підходи до оцінки рівня фінансової стійкості підприємства. Зокрема виділяють агрегатний, балансовий, коефіцієнтний, маржинальний, бальний, матричний, інтегральний, факторний.

Агрегатний та коефіцієнтний метод оцінки фінансової стійкості є одними із найпоширеніших у практичній аналітичній діяльності підприємств. Агрегатний підхід базується на аналізі абсолютних показників, які дозволяють визначити ефективність управління джерелами фінансування запасів. Ці показники відображають рівень забезпеченості запасів і витрат відповідними фінансовими ресурсами.

Популярність коефіцієнтного методу зумовлена наявністю чітких алгоритмів розрахунку відносних показників, доступністю інформаційної бази у фінансовій звітності підприємства, а також визначеними критеріями для інтерпретації результатів. Крім того, цей підхід легко піддається автоматизації, що значно спрощує процес моніторингу фінансової стійкості

підприємства та забезпечує оперативне виявлення змін у його фінансовому стані.

Фінансова стійкість підприємства визначається як зовнішніми, так і внутрішніми факторами, які взаємодіють між собою і формують загальний фінансовий стан бізнесу. Зовнішні чинники, такі як економічна і політична стабільність, валютні коливання, рівень інфляції та конкурентне середовище, створюють зовнішні рамки, у яких функціонує підприємство. Водночас внутрішні фактори – ефективність управління, структура активів, оптимізація витрат та інноваційний потенціал – визначають, як підприємство адаптується до зовнішніх викликів і зберігає свою фінансову стабільність.

У другому розділі бакалаврської роботи здійснено оцінку рівня фінансової стійкості ТДВ «Чернівецький хімічний завод».

У 2023 році обсяг капіталу підприємства незначно зменшився, тоді як у 2024 році спостерігалось незначне зростання. Збільшення капіталу відбувалося за рахунок внутрішніх джерел, зокрема нерозподіленого прибутку. Окрім цього, завод активно використовує позикові кошти, зокрема банківські кредити, кредиторську заборгованість за товари, роботи та послуги, а також поточні зобов'язання.

Впродовж 2022-2024 рр. структура джерел формування капіталу характеризується певними змінами. На кінець 2022 р. власний капітал складав 91,79 %, у 2023 р. його питома вага зменшилася до 86,48%, у 2024 р. зросла до 90,05%. Зміни власного капіталу заводу пов'язані із змінами нерозподіленого прибутку, із його зменшенням у 2023 р. та збільшенням у 2024 р. Він займає основну частку у в структурі джерел формування капіталу, частка нерозподіленого прибутку становила 89,05% у 2022 році, 83,74% у 2023 році та 73,42% у 2024 році. За три роки частка іншої поточної заборгованості зросла з 5,48% до 9,76%. Водночас частка поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги демонструвала тенденцію до зменшення: якщо у 2022 році вона становила 1,34%, то у 2024

році скоротилася до 0,19%. У 2022-2023 рр. підприємство мало зобов'язання за короткостроковим банківським кредитом.

Капітал підприємства вкладений в активи. Основну частку активів підприємства становлять оборотні активи, що є не дуже добре для промислового підприємства. Станом на кінець 2024 року знос основних засобів підприємства досяг 65%.

У складі оборотних активів суб'єкта господарювання є запаси, дебіторська заборгованість дебіторська заборгованість, інші оборотні активи та грошові кошти. У 2024 році структура оборотних активів виглядала таким чином: 41,71% займали запаси, 5,97% - дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги, 6,19% дебіторська заборгованість за розрахунками та грошові кошти сягають розміру 45,25%.

ТДВ «Чернівецький хімічний завод» надає перевагу використанню власного капіталу. Тому навіть при значному обсягу запасів фінансова стійкість підприємства визначена за агрегатним методом залишається незмінною та є абсолютною. Розрахункові дані свідчать про достатній рівень власного оборотного капіталу, який повністю покриває формування запасів, незважаючи на певні коливання показників.

Другий підхід до оцінки фінансової стійкості підприємства базується на аналізі відносних показників, що, зокрема, відображають структуру джерел капіталу. Оскільки у структурі джерел фінансування ТДВ «Чернівецький хімічний завод» переважає власний капітал, розраховані показники також свідчать про високий рівень фінансової стійкості підприємства. Наприклад, коефіцієнт автономії протягом 2022–2024 років коливається в межах 0,86–0,92, ще є досить високим значенням.

Комплексна оцінка фінансової стійкості неможлива без аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства. Розраховані коефіцієнти ліквідності свідчать про високу платоспроможність хімічного заводу як у поточний момент, так і в майбутньому, за умови ефективного продажу продукції та своєчасних розрахунків за дебіторською заборгованістю. Однак

спостерігається тенденція до поступового зниження ліквідності протягом досліджуваного періоду.

Фінансова стійкість підприємства значною мірою залежить від ефективності його діяльності, оскільки отриманий прибуток є основним джерелом збільшення власного капіталу. Прибутковість, у свою чергу, визначається співвідношенням доходів і витрат. Внаслідок змін у доходах і витратах у 2023 році чистий прибуток товариства скоротився на 98,56%. У цьому році ефективність діяльності підприємства досягла найнижчого рівня. Водночас у 2024 році спостерігається протилежна тенденція – зростання чистого прибутку на 2849,77%, хоча його абсолютний розмір все одно є меншим ніж у 2022 році.

Значення показників рентабельності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» протягом аналізованого періоду змінюється відповідно до коливань обсягу чистого прибутку. Зокрема, у 2023 році ці показники значно знизилися, досягнувши найменших значень, тоді як у 2024 році спостерігалось їх зростання, що свідчить про покращення ситуації.

Досягнення фінансової стійкості підприємства в довгостроковій перспективі здебільшого залежить від ефективного фінансового планування, яке визначає ключові показники, пропорції та темпи розширеного відтворення, а також є основним інструментом реалізації стратегічних цілей підприємства. Для ТДВ «Чернівецький хімічний завод» існує два основні напрями покращення фінансового стану: підвищення результативності діяльності (збільшення прибутків) та раціональне управління отриманими ресурсами. Важливо пам'ятати, що основою фінансової стабільності підприємства в довгостроковій перспективі є отримання стабільного прибутку, тому оптимізація фінансового стану має бути спрямована насамперед на забезпечення прибутковості діяльності.

Основні завдання для забезпечення фінансової стійкості підприємства включають:

1. Оптимізацію балансу активів і пасивів – підтримку достатнього рівня власного капіталу, гнучку структуру фінансування та ефективну організацію руху капіталу.
2. Збалансування доходів і витрат – досягнення необхідного рівня рентабельності, оптимізацію витратної структури господарської діяльності та збільшення обсягів товарообороту.
3. Регулювання грошових потоків – забезпечення належного рівня платоспроможності та самофінансування, зниження рівня дебіторської заборгованості та підвищення кредитоспроможності підприємства.

Формування ресурсного забезпечення для посилення фінансової стійкості хімічного заводу вимагає залучення та раціонального використання фінансових, матеріальних, нематеріальних, інтелектуально-кадрових і техніко-технологічних ресурсів; запровадження сучасних цифрових продуктів і технологій. Розподіл цих активів за ключовими напрямками дозволить підприємству ефективно працювати, забезпечувати виробництво та реалізацію якісної й конкурентоспроможної продукції.

Список використаних джерел

1. Аранчій В. І., Чумак В. Д., Бражнік Л. В. Фінанси підприємств: навч. посіб. 2-ге видання, розшир. і допов. 2018. Полтава: РВ ПДАА. 350 с.
2. Ареф'єва О.В. Городянська Д.М. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 8. С. 83–90 с.
3. Бедринець М.Д., Довгань Л.П. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
4. Безугла Т.В. «Економічна стійкість» та «фінансова стійкість» *Молодий вчений* 2014. № 3. С. 33
5. Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз: навч. посібник, 2-ге вид. К.: КНЕУ, 2014. 592 с.
6. Бланк І.О. Основи фінансового менеджменту: підручник. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 476 с.
7. Бурда А.І. Методичні підходи до оцінювання впливу складників тріади потенціалу на сталий розвиток підприємства *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. Вип. 19.12. С. 141–153.
8. Василенко А.В. Менеджмент устойчивого развития предприятий: монография. К. : Центр учебной литературы, 2015. 648 с.
9. Возняк Г., Дмитрик О. Фінансова стабільність та напрями її зміцнення: кейс для України в умовах війни. *Світ фінансів*. 2022. № 2(71). С. 70-80. URL : <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1513>
10. Григораш, О., & Пугач, В. (2024). Фінансова стійкість України в умовах війни: реалії та перспективи. *Економіка та суспільство*, (65). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-57>
11. Денисенко М. П. Заходи покращення фінансового стану підприємства у сучасних умовах господарювання. *Економіка і держава*. 2019. № 12. С. 61–65. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.12.6>.

12. Журавльова О.Є. Фінансова стійкість підприємства: теорія і практика *Формування ринкової економіки*. 2009. № 22. 523 с.
13. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” № 996-XIV від 16.07.1999. Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
14. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. ; 3-є вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2008. 483 с.
15. Костенко, Ю., Короленко, О., & Гузь, М. (2022). Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, (43). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>
16. Костирко Л.А. Аналіз потенціалу фінансової в системі управління вартістю підприємства. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2015. № 4 (221). 122 с.
17. Костирко Л.А., Євтушенко М.В. Фінансова стійкість корпоративних підприємств у категоріях економіко-вартісного тяжіння показників. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 21. С. 28–33.
18. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування : навч. посіб К. : Центр навчальної літератури, 2007. 90 с.
19. Кравченко М. О., Леонтовська М. А. Підходи до оцінювання фінансової стійкості Інноваційно-активних підприємств *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»* № 24, 2022. С. 93-98. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.24.2022.274831>
20. Ловінська І.Г. Фінансова стійкість організацій як індикатор економічного потенціалу *Фінанси, облік і аудит*. 2014. Вип. 1 (23). 252 с.
21. Мамонтова Н.А. Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення (на прикладі підприємств харчової промисловості) : автореф. дис. ... канд. екон. наук / Н.А. Мамонтова ; Ін-т економ, прогн. НАН України. К., 2006. 59 с.

- 22.Марусяк Н. Л., Харовська А. В. Оцінка фінансової стійкості лісогосподарського підприємства. *Інвестиції: практика та досвід* № 3/2023. С. 72-79.
- 23.Марусяк Н. Л. Фінансовий аналіз : навч. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 172 с.
- 24.Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені Наказом Мінфіну України від 28.03.2013 р. №433. URL: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=382859&cat_id=293536
- 25.Мних Є.В., Барабаш Н.С. Фінансовий аналіз: підручник К. : Київ. нац.торг.-екон. ун-т, 2014. 358 с/
- 26.Мороз Н. В., Блага О. В. Фінансова стійкість промислових підприємств України *Інфраструктура ринку* Випуск 71. 2023. С. 235-239. http://www.market-infr.od.ua/journals/2023/71_2023/43.pdf
- 27.Мошенський С.З. Олійник О.В. Економічний аналіз : підручник, 2-вид., доп. і пере-роб. Житомир : Рута, 2007. 704 с
- 28.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
29. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств: підручник. К.: ЦУЛ, 2019. 504 с.
- 30.Обущак Т.А. Сутність фінансового стану підприємства *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 9. С. 92.
- 31.Оспіщев В.І., Нагорна І.В. Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємств *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2009. Вип. 2. С. 218–223ю URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2009_2_34.

- 32.Островська О.А. Фінансовий стан та фінансова стійкість підприємств: теоретичні аспекти визначення їх суті *Стратегія економічного розвитку України*. 2012. Вип. 4 (11). 182 с.
- 33.Плиса В.Й. Приймак І. І. Стратегія забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання в економіці України: монографія, Львів : АТБ, 2009. 142 с.
- 34.Поддєрьогін А.М., Наумова Л.Ю. Фінансова стійкість підприємств в економіці України : монографія. К. : КНЕУ, 2011. 14 с.
- 35.Сак Т. В., Шепелюк Н. П. Діагностика фінансової стійкості підприємства: методологія та практика застосування. Економічний журнал Одеського політехнічного університету. 2023. № 4 (26). С. 37-44. <https://doi.org/10.15276/ej.04.2023.5>
- 36.Салига К.С. Методичні підходи діагностування фінансового стану підприємства *Держава та регіони*. Економіка та підприємництво. 2013. № 3. С. 215.
- 37.Степаненко, О., & Канельська, А. (2024). Фінансова стійкість підприємств в період воєнного стану: ризики, загрози, шляхи їх подолання. *Підприємництво та інновації*, (33), 123-130. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/33.21>
- 38.Танклевська Н. С., Мірошніченко В. О. Фінансова стійкість підприємств в умовах цифрової економіки *БІЗНЕСІНФОРМ* № 3_2024. С. 249-255. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-249-255>
- 39.Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. К. :КНЕУ, 2003. 554 с.
- 40.Ткаченко Є. Ю., Зінченко В. В. Сучасні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства Причорноморські економічні студії. Випуск 86. 2024. С. 153-159. URL: http://bses.in.ua/journals/2024/86_2024/26.pdf
- 41.Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2016. 430 с.

42. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: навч. посібник. К.: Кондор. 2005. 400 с.
43. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
44. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін., Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 5-те вид., перероб. та допов. К.: КНЕУ. 2005. 547 с.
45. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / М.Д. Білик [та ін.]. К. : КНЕУ, 2009. 323 с.
46. Фінансовий аналіз. Методичні рекомендації для проведення практичних занять та самостійної роботи студентів Укл. Н.І. Синькевич., С.М. Співак. Тернопіль: ТНТУім. І. Пулюя, 2016. 136. с.
47. Фінансовий аналіз: навч. посіб./ За заг. ред. Школьник І. О К. : «Центр учбової літератури», 2016. 368 с.
48. Хачатрян В.В., Усова Л.С. Фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства/ URL: <http://intkonf.org/ken-hachatryan-vv-usova-ls-faktori-scho-vplivayut-na-finansoviy-stand-pidpriemstva/>.
49. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: навч. посіб. К. :ЦУЛ, 2012. 359 с.
50. Чебін Д.Д., Коваленко О. Я. Фінансова стійкість підприємства: етапи категоризації поняття у вітчизняній науці *Актуальні проблеми економіки* № 4 (274), 2024. С. 39-45. DOI: 10.32752/1993-6788-2024-1-274-38-45
51. Чепка В. В., Матяш О. К. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. *Економіка і суспільство*. Випуск № 12 / 2017. С. 649-655. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/12_ukr/107.pdf
52. Шиян Д.В. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. К.: АСК., 2016 р. 276 с.

Анотація

Іващук Я. М. Фінансова стійкість підприємства, її оцінка та шляхи забезпечення. – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого рівня вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, Чернівці, 2025.

У роботі розкрито сутність поняття фінансової стійкості, визначено її види, чинники впливу та значення для забезпечення платоспроможності, інвестиційної привабливості й довгострокового розвитку підприємства. Проаналізовано основні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства. Проведено фінансово-економічну характеристику ТДВ «Чернівецький хімічний завод» та здійснено оцінку його фінансової стійкості на основі даних фінансової звітності за останні роки. Запропоновано шляхи зміцнення фінансової стійкості підприємства, обґрунтовано напрями використання інструментів фінансового менеджменту для забезпечення стабільного фінансового стану підприємства. Особливу увагу приділено формуванню ресурсного потенціалу та резервів підприємства.

Ключові слова: фінансова стійкість, оцінка фінансового стану, фактори впливу, фінансові ресурси, фінансові результати, ресурсне забезпечення.

Summary

Ivashchuk Yaroslav Financial stability of the enterprise: assessment and ways of ensuring it. Qualification work for obtaining the first level of higher education "bachelor" in specialty 072 «Finance, banking and insurance». Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2025.

The paper reveals the essence of the concept of financial stability, identifies its types, influencing factors, and significance for ensuring solvency, investment attractiveness, and long-term development of an enterprise. Analyzes the main approaches to assessing the financial stability of an enterprise. Conducts a financial and economic characteristic of the ALC «Chernivtsi Khimichniy Zavod» and assesses its financial stability based on financial reporting data for recent years. Suggests ways to strengthen the financial stability of the enterprise, justifies the directions of using financial management tools to ensure a stable financial condition of the enterprise. Special attention is paid to the formation of the resource potential and reserves of the enterprise.

Keywords: financial stability, assessment of financial condition, factors of influence, financial resources, financial results, resource provision.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Я. М. Іващук